

роботі над проектом. Назва походить від старої традиції навчання, коли виконавців клаузури ізолювали один від одного, закриваючи в окремому приміщенні. Сьогодні це надійний спосіб розвитку творчого мислення, пам'яті, ручної графіки. Крім цього, клаузура і ескізування – оперативні способи спілкування майстра і учня. Відомо, що в процесі реального проектування архітектори нерідко звертаються до своєрідного “колективного” ескізу, заснованого на методі клаузури. Співробітники презентують індивідуальні рішення, потім обирають найвдаліші ескізні пропозиції – на їх основі синтезується концепція майбутнього проекту.

1. Эрпель Ф. Микельанджело/ Пер. с нем. Сергея Данильченко. – Берлин: Хеншель, 1990. – 72 (с. – 46) // *Електронний ресурс*: <http://uk.wikipedia.org>. 2. Скетч // *Електронний ресурс*: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D1%81%D0%BA%D1%96%D0%B7>. 3. Дуцев М. Авторские методы в архитектуре. От эскиза к производству // *Електронний ресурс*: <http://www.archiludi.ru/?p=1161>. 4. Скетчі великих архітекторів // *Електронний ресурс*: http://architector.ua/post/Creative/1728/Sketchi_velikih_arhitektorov 5. Kendra Schank Smith. Architects' Drawings: A selection of sketches by world famous architects through history. Copyright © Elsevier Ltd., 2005. – 289 с., 120-121, 174-175, 228-229, 234-235. 6. С. Калатрава // *Електронний ресурс*: <http://www.calatrava.com/> 7. Tadao Ando designs arts centre for francoispinault in Venice // *Електронний ресурс*: <http://www.dezeen.com/2007/09/24/tadao-ando-designs-arts-centre-for-francois-pinault-in-venice/>.

УДК 711

М.С. Ключковський, Ю.Л. Богданова
Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну архітектурного середовища

АРХІТЕКТУРА ЯК МЕТОД ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ

© Ключковський М.С., Богданова Ю.Л., 2014

Розглянуто фактори впливу архітектурного середовища на людину залежно від його психологічного сприйняття.

Ключові слова: психологічний вплив, архітектурне середовище, симетрія, правило Мюллера, просторові акценти, повторюваність, парність.

The factors of influence architectural environment based on human perception of space.

Key words: psychological impact, architectural environment, symmetry, generally Mueller, frequency, parity.

Постановка проблеми

Якість проживання в архітектурному середовищі безпосередньо залежить від факторів сприйняття людиною оточення. Архітектура як носій соціальної функції потребує втілення всього спектра знань про аспекти психологічного і фізіологічного сприйняття ключової фігури в архітектурному просторі – людини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідники неодноразово звертались до тематики сприйняття людиною форми і кольору, а також особливостей перцепції згрупованих об'єктів, своєрідностей творення людиною простору під впливом бінокулярного зору. За цією тематикою було написано роботи В.А. Філіна, Луїджі Ф'юмара, В.Л. Антонова, Н.П. Анциферова, Л.С. Виготського, К. Лінча. Окремі питання симетрії в науці і архітектурі досліджували: Г.Земпер, Н.Ф. Овчинніков, Н.І. Смоліна, А.В. Шубніков, В.О. Тімохін, Н.М. Шебек. Сприйняття складного багатопредметного середовища через систему

простих елементів ґрунтується на “Теорії систем”. Головне в цьому визначенні те, що система розглядається як цілісне утворення, що, до речі, дуже близько до буквального перекладу цього слова з грецької – “ціле, що складене із частин”. Цими питаннями займалися І.А. Фомін, А.А. Молчанов, Г.І. Лаврик, Л.П. Панова.

Мета статті

Мета статі – визначити фактори, від яких залежить сприйняття людиною архітектурного середовища та їх вплив на формування цілісного уявлення про об’єкти архітектури.

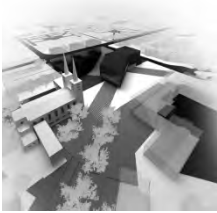

Виклад основного матеріалу

Сприйняття людиною навколишнього простору не є дзеркальним відображенням дійсності. Воно корегується накопиченим життєвим досвідом, який, своєю чергою, формується соціальними умовами. Отже, характер сприйняття оточення є мінливим у часі і тому особливий інтерес становлять закономірності сприйняття більш загального порядку: позитивна та негативна форма, об’єм, текстура, колір, композиція. Тільки на їх основі можна сформулювати нехай елементарні, зате надійні рекомендації, які попередять можливі помилки в побудові об’ємно-просторової форми.

Геометричним фігурам притаманні динамічні якості, які впливають на наше сприйняття і переосмислення будови навколишнього середовища. Квадратна форма, наприклад, є за своєю суттю статичною і ненапрявленою. Отже, кімната квадратної або кубічної пропорції навіює спокій. Хоча якщо простір ретельно не опрацьований, він може сприйматися порожнім. Прямокутна форма завдяки своїм двом довгим і двом коротким сторонам, за своєю суттю є спрямованою. Що видовженішим є простір, то більше він стимулюватиме візуальний та фізичний рух паралельно до довгої осі. Коло має нескінченну кількість радіальних напрямків і, отже, є всепрямованим і ненапрявленим водночас. Кругла або циліндрична будівля взаємодіє з кожною точкою навколишнього середовища однаково, тобто може бути ефективним координатором у середовищі.

Людині властиво підсвідомо впорядковувати навколишнє середовище, що пов’язано з інстинктивним бажанням орієнтації в просторі. Це зокрема проявляється у прагненні до симетрії, до парності елементів, що пов’язано з характером бінокулярного зору і особливостями будови людського тіла. Симетрію Вітрувій визначив як “відповідний зв’язок між окремими частинами і зв’язок кожної частини з цілим”. Симетричні елементи зазвичай сприймаються як єдине ціле, а візуальна цілісність є однією з найважливіших умов естетичного впливу архітектурної форми [1].

Класифікація

Психологічні особливості сприйняття	Аналоги:		
1. Симетрія в організації середовища		 Громадська бібліотека Стокгольму, Швеція, архітектор Gunnar Asplund, 1928	
2. Розуміння складного багатопредметного середовища через систему		 Площа Vabaduse та Концертний зал Arvo Pärt, Естонія, архітектурна студія MINUSPLUS	

Психологічні особливості сприйняття	Аналоги:		
3. Сприйняття близько розташованих предметів як єдиного цілого		 <p>Будівля як “маленьке місто” однородинний будинок поблизу Парижа, Архітектурна студія MAISON L</p>	 <p>Площа Гранд каналу у Дубліні, архітектор Марта Шварц</p>
4. Правило Мюллера	 <p>7 ± 2. Архітектор Paul Rudolph, Jacksonville, штат Florida</p>	 <p>Безліч Orange County Government Center Архітектор Paul Rudolph , Goshen, штат New York</p>	
5. Акцент у просторі			
Проект пропозиції структури на площі біля Центру сучасного мистецтва у м.Нью-Йорк, архітектурна студія HWKN, переможці конкурсу MoMA/P.S.1 Young Architects Program			
6. Повторюваність	 <p>Таун-хауси Sofia Town house на Філіпінах, архітектурна студія Buensalido Architects.</p>	 <p>Житлові лофти Yungay у Варпараїсо, Чілі, чільйські архітектори Antonio Menéndez Ferrer та Cristian Barrientos Vera із архітектурної студії Rearquitectura</p>	
7. Парність елементів	 <p>Будівлі в районі парку High Line, Нью-Йорк</p>	 <p>Проект пропозиції веж-близнюків у передмісті Дефанс, Париж</p>	
8. Особливості сприйняття простору залежно від положення глядача	 <p>Початкова школа Veli VRH Elementary School, м. Пула, Хорватія, архітектор Randic Turato</p>		
 <p>Грінвіч арена O2 , Лондон, Великобританія, архітектурна студія North Populous (North Populous)</p>			

Оглядаючи складне багатопредметне середовище, людина прагне виявити в ньому якусь систему, звести спостережувану складність до простішого порядку. Завдяки цьому фактору близько розташовані один до одного елементи закономірно сприймаються як єдине ціле. Це пов'язано з іншою закономірністю – простіші форми є легшими для розуміння [2]. Мюллер встановив, що граничне число елементів, які одночасно сприймаються людиною, близько 7 ± 2 . Якщо ж у поле зору потрапляє більше елементів, то це уявляється хаотичною безліччю. Поділ безлічі на впорядковані групи допомагає усвідомлювати багатоеlementні утворення [3]. Приблизно так сприймає людина елементи складного міського середовища. Багатофункціональні міські простори поділяються і композиційно, і у свідомості людини на окремі структурні елементи міста: площі, вулиці, групи будинків.

Особливо добре сприймаються об'єкти, які допомагають людині орієнтуватися в просторі. Тобто саме місцезонаштування об'єкта – у центрі групи, на перетині напрямків вулиць – стимулює сприйняття, особливо якщо це доповнено дією чинника несподіванки, який підтримує інтерес глядача.

Протилежний до несподіванки фактор – повторюваність. Повторюваність, з одного боку, здатна закріпити враження, а з іншого – за надмірного використання нейтралізує його. Повторюваність і несподіваність у сприйнятті форми повинні бути у відповідних співвідношеннях. Подібним явищем є парність елементів. Завдяки інтуїтивному бажанню симетрії, пов'язаному з бінокулярністю зору, людському розуму притаманно об'єднувати певні елементи в групи. При цьому появляється ефект статичності, рівноваженості.

Розуміння архітектурного простору залежить від положення глядача, а не тільки від характеру об'ємно-просторової форми. Відомо, що поле найкращого сприйняття знаходиться в межах кута 54° по горизонталі і 37° по вертикалі (27° вище осі зору і 10° нижче) [4]. На віддалі, чіткість сприйняття членувань зменшується, і форма сприймається як єдине ціле. При створенні макетів, що характеризуються великою мірою умовності, ставлять два завдання: перше – це “скласти” композицію і друге, не менш важливе, – навчити бачити свою композицію з точки зору людини.

Висновки

Сьогодні ситуація у галузі проектування архітектурних об'єктів вимагає середовищного підходу, адже людина не сприймає будівлі відокремлено від навколишнього простору. Для того, щоб кваліфіковано вирішувати нестандартні завдання, необхідно враховувати особливості сприйняття людиною середовища.

1. Архітектура, сформована із врахуванням особливостей людського сприйняття, краще виконує свою соціальну функцію.

2. Усі засоби образної виразності повинні бути в гармонійному співвідношенні з урахуванням їхнього впливу на сприйняття. Повторюваність і несподіваність у сприйнятті форми повинні бути у відповідних співвідношеннях.

3. Тільки враховуючи психологічні особливості сприйняття, можна попередити можливі помилки в побудові об'ємно-просторових структур та форм.

1. Антонов В.Л., Шубович С.А. *Архитектурная композиция как система “среда-человек”*. – К.: НИИТИАГ, 1999. – 72 с.
2. Антонов В.Л., Криворучко Н.И., Чепелюк Ю.В., Шубович С.А. *Эксперимент “Сквозной учебный архитектурный процесс”*. – К.: НИИТИАГ, 2000. – 39 с.
3. Анциферов Н.П. *Душа Петербурга: Образ города. Петербург Достоевского. Быль и миф Петербурга*. – М.: Наука, 1991. – 103 с.
4. Бархин Б.Г. *Город. Структура и композиция*. – М.: Наука, 1986. – 264 с.
5. Витрувий Марк Поллион. *Десять книг об архитектуре* / Пер. Ф. А. Петровского. Т. 1. – М.: Изд-во Всес. Академии архитектуры, 1936. – 331 с. – (Классики теории архитектуры).
6. Выготский Л.С. *Психология искусства*. – М.: Педагогика, 1987. – 344 с.
7. Иконников А.В. *Функция, форма, образ в архитектуре*. – М.: Стройиздат, 1986. – 288 с.
8. Линч К. *Совершенная форма в градостроительстве*. – М.: Стройиздат, 1986. – 264 с.
9. Мифы народов мира. *Энциклопедия: в 2-х т. /гл. ред. С.А. Токарев*. – М.: Сов. энциклопедия, 1991. – Т. 1. – 671 с. Т. 2. – 719 с.
10. Филин В.А. *“Видеоэкология. Что для глаза хорошо, а что – плохо”*. – М.: Видеоэкология, 2006. – 512 с.